

Asia: VN/26600/2023

Lausuntopyyntö: Työryhmän mietintö ulosottosäätelyn uudistamisesta

Tulojen ulosmittaus

Lausuntonne yleisesti tulojen ulosmittausta koskevista muutosehdotuksista.

Oikeuspalveluvirasto pitää hyvänä, että ulosottojärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena ja sen ajantasaisuudesta huolehditaan. Perusajatus järjestelmän yksinkertaistamisesta on kannatettava. On arvioitavissa, että uudistus näkyisi jossain määrin talous- ja velkaneuvonnan asiamäärissä niitä kasvattaen.

Lausuntonne ehdotuksesta säilyttää velallisen suojaisuus takuueläkkeen tasolla (ehdotettu muutos ulosottokaaren 4 luvun 48 §:ään).

Suojaisuuden tason käsittely siten, että yhteiskunnan kansalaisilleen maksamat perustoimeentuloon tarkoitetut etuudet jäävät suojaisuuden piiriin on kannatettavaa.

Lausuntonne ehdotetuista ulosmittauksen määrän laskentasäännöistä (ehdotetut muutokset 4 luvun 49 ja 50 §:ään sekä ehdotettu uusi 49 a §).

Ehdotetut laskentasäännöt selkeyttävät säätelyä ja tekevät ulosoton helpommin ennakoitavaksi.

Lausuntonne ehdotuksesta velallisen elatuksen varassa olevien henkilöiden huomioimiseen tulojen ulosmittauksessa (ehdotetut muutokset 4 luvun 48 ja 49 §:iin).

Ehdotettu säätely on perusteltu ja seuraa muun lainsäädännön elatusvastuita koskevaa logiikkaa. Ehdotettu elatusvähennys jää kuitenkin alemmaksi kuin esim. elatustuki, jonka suuruisena yhteiskunta kompensoi lapsen elatusta tilanteessa, jossa toinen vanhemmista ei elatukseen kykene. Aviopuolison lapsen jättäminen elatusvähennyksen ulkopuolelle on elatusvastuun jakautumisen kannalta perusteltua, mutta tosiasiallisesti muutos heikentäne monen ulosottovelallisen lapsiperheen asemaa. Lapsiperhe köyhyys on suomalainen pahentuva haaste ja aiheuttaa ylisukupolvisia ongelmia.

Etävanhemman elatusvastuun huomioiminen vain 180€ asti, johtanee elatusapusopimusten ja, mikäli sopimukseen ei päästä, oikeudenkäyntien lisääntymiseen tilanteissa, joissa voimassa oleva sopimus määrittää elatusvastuun korkeammaksi kuin 180€.

Lausuntonne ehdotuksesta poistaa vapaakuukausia koskevat säännökset sekä muuttaa ulosmittauksen rajoittamista koskevaa säännöstä. (Ehdotus muuttaa 4 luvun 51 § ja kumota 4 luvun 52 ja 53 §:t).

Vapaakuukausista luopuminen yksinkertaistaa järjestelmää ja sen voidaan ajatella jossain määrin kannustavan oman talouden suunnitteluun, kun ulosottovelalliselle itselleen syntyisi toisaalta mahdollisuus ja toisaalta velvollisuus ennakoida suurempia hankintojaan ja varautua niihin säästämällä. Tältä osin säännöksen voi ajatella olevan talousosaamisen strategian tavoitetta tehdä suomalaisista maailman talousosaavin kansa -mukaista.

Toisaalta on todennäköistä, että erityisesti pienituloisten ja heikommassa taloudellisessa asemassa olevien mahdollisuus ja kyky säästää on usein rajallinen. Erityisesti ryhmän, joka ei saa harkinnanvaraista toimeentulotukea kertaluonteisiin hankintoihin, kyky tehdä arjen välttämättömyshankintoja saattaa heiketä.

Lausuntonne työryhmän mietinnön jaksossa 5.1 esitetystä sekä oikeusministeriön muistiossa käsitellystä vaihtoehdosta, jossa velalliselle viran puolesta myönnettävät vapaakuukaudet säilytettäisiin osittain.

Myös oikeusministeriön muistiossa harkinnanvaraisuudesta luovuttaisiin. Tältä osin myös muistiossa kuvattu malli yksinkertaistaisi järjestelmää ja toteuttaisi tavoitetta ennakoitavuudesta ja yhdenvertaisuudesta. Vapaakuukaudet ovat myös monelle ulosottovelalliselle tärkeitä ja mahdollistavat suurempien yksittäisten hankintojen tekemisen ja käytännön elämässä esim. lapsiperheen joulun viettämisen. Toisaalta vapaakuukausijärjestelmässä ulosottovelalliselta puuttuu kannustin oman talouden suunnitteluun ja säästämiseen.

Vapaakuukausijärjestelmän säilyttäminen suojaosuuksien rajaa laskemalla toisi ilmeisesti monet yhteiskunnan perusetuuksia nauttivat ulosoton piiriin. Tämä ei välttämättä ole sen enempää järjestelmän kuin yksilön kannalta tarkoituksenmukaista, vaikkakin on mahdollisesti ajateltavissa, että ulosmittaus loisi kannustimen hakeutua talous- ja velkaneuvonnan asiakkaaksi ja velkajärjestelyn piiriin verrattuna tilanteeseen, että ulosotto päättyy esteeseen eikä velkaantumisesta synny velalliselle tosiasiallisia seurauksia. Talousneuvonta ja velkojen järjesteleminen tähtäimenä pitkäaikaisen ulosottoasiakkuuden katkaisu auttaa tutkitusti velallisia syrjäytymisen ehkäisyssä, yhteiskuntaan kiinnittymisessä ja myöhemmässä työllistymisessä.

Lausuntonne ehdotetusta muutoksesta jatkuvan elatusavun perintää koskevaan säännökseen (ehdotettu muutos 4 luvun 54 §:ään).

Harkinnanvaraisuuden poistamisen voidaan ajatella yksinkertaistavan järjestelmää ja luovan siitä paremmin ennakoitavan. Harkinnanvaraisuuden säilyttäminen muun kuin määrääjain maksettavan palkan ulosmittauksessa on kuitenkin perusteltua.

Lausuntonne tulojen ulosmittaukseen ehdotettujen muutosten vaikutuksesta velallisten ja velkojen asemaan. Arvioitko ehdotetuilla muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita mietinnössä ei ole tunnistettu?

Mietintö on perusteellisesti laadittu eikä Oikeuspalveluvirastolla ole lausuttavaa kokonaisuudesta. Hyvä on kuitenkin todeta, että myös ulosmittausjärjestelmää on tärkeää tarkastella aika ajoin

kriittisesti ja erityisen tärkeää se on laajan uudistuksen vaikutuksia arvioitaessa. Mikäli vaikutukset osoittautuvat jossain tilanteissa ennakoimattomiksi, on oltava valmius muuttaa lainsäädäntöä tarkoituksenmukaiseen suuntaan.

Lausuntonne tulojen ulosmittaukseen ehdotettujen muutosten taloudellisista vaikutuksista sekä vaikutuksista palkan maksajien asemaan. Arvioitko ehdotetuilla muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita mietinnössä ei ole tunnistettu?

Ei lausuttavaa.

Muut ulosottokaaren muutosehdotukset

Lausuntonne ehdotuksesta muuttaa velvollisuutta lähettää ulosmittauksen ennakkoilmoitus toistuvaistulon ulosmittauksesta ja ehdotuksen arvioiduista vaikutuksista. (Ehdotetut muutokset 3 luvun 33 ja 34 §:iin)

Ei lausuttavaa.

Lausuntonne ehdotuksesta muuttaa luonnollisen henkilön rahavaroja koskevaa erottamisetua ja ehdotuksen arvioiduista vaikutuksista. (Ehdotettu muutos 4 luvun 21 §:n 1 momentin 6 kohtaan)

Erottamisetua koskeva uudistus on välttämätön, jos vapaakuukausista luovutaan. Se myös kannustaa oman talouden suunnitteluun, vaikka vapaakuukausista ei luovuttaisi.

Lausuntonne ehdotuksesta lisätä lakiin velallisena olevan kuolinpesän rahavaroja koskeva erottamisetu ja ehdotuksen arvioiduista vaikutuksista. (Ehdotettu 4 luvun 21 §:n uusi 3 momentti)

Myös kuolinpesän erottamisetua koskeva säädös on parannus nykytilanteeseen. Käytännön elämässä vainajan läheinen tilaa hautauksen, antaa toimeksiannon perunkirjoituksenhoitamiseksi ja sitoutuu muihinkin kuolinpesän maksettavaksi kuuluviin velvoitteisiin. Jos vainajan pankkitilin varat ulosmitataan vainajan velkojen kattamiseksi ennen kuin perunkirjoitus on toimitettu ja kuolinpesän velat maksettu, päättyvät sitoumukset antanut vainajan läheinen vastuuseen kuolinpesän veloista. Kokonaisuus ei kannusta selvittämään ylivelkaisia pesiä, vaikka pesässä olisi kuolinhetkellä varoja pesänselvityksen tekemiseksi.

Lausuntonne ehdotuksesta muuttaa velallisen maksusuunnitelman lakkauttamista koskevaa säännöstä ja ehdotuksen arvioiduista vaikutuksista. (Ehdotettu muutos 4 luvun 59 §:n 2 momenttiin)

Ei lausuttavaa.

Lausuntonne ehdotuksesta muuttaa velallisena olevalta kuolinpesältä ulosmitattujen varojen tilittämistä koskevaa säännöstä ja ehdotuksen arvioiduista vaikutuksista. (Ehdotettu muutos 6 luvun 16 §:n 1 momenttiin)

Ei lausuttavaa.

Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaus

Lausuntonne työryhmän ehdotuksesta muuttaa sosiaaliturvaetuuksien ulosmittausta koskevaa lainsäädäntöä.

Ehdotettu menettely on mahdollinen, kun samalla korotetaan suojaosuuksia.

Lausuntonne työryhmän ehdotuksen vaikutuksista. Arvioitteko sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaukseen ehdotetuilla muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita mietinnössä ei ole tunnistettu?

Tilanteissa, jossa aiemmin ulosmittauksen ulkopuolella olevat tulot ylittävät suojaosuuden määrän saattaa ulosottovelalliseksi syntyä kannustin hakeutua talous- ja velkaneuvonnan asiakkaaksi, selvittää velkaantumistilanteensa ja hakeutua talous- ja velkaneuvonnan asiakkaaksi.

Henki- ja eläkevakuutusten ulosmittaus

Lausuntonne ehdotetusta ulosottokaaren 4 luvun 70 §:n muutoksesta ja sen arvioiduista vaikutuksista. Arvioitteko ehdotetulla muutoksella olevan sellaisia vaikutuksia, joita mietinnössä ei ole tunnistettu?

Ei lausuttavaa.

Lausuntonne ehdotetusta vakuutuslainsäädännön 54 §:n muutoksesta ja sen arvioiduista vaikutuksista. Arvioitteko ehdotetulla muutoksella olevan sellaisia vaikutuksia, joita mietinnössä ei ole tunnistettu?

Ei lausuttavaa.

Varojen kohdentaminen saatavan osille

Lausuntonne työryhmän muistiosta

Muistio on perusteellisesti laadittu ja johtopäätökset ovat perusteltuja. Samaan aikaan tosiasia on, että ulosottovelkoina käsitellään erilaisia kuluttajaluoton muotoja, joissa korkojen osuus usein ylittää pääoman ja joista osa on mahdollisesti suorastaan lainvastaisia. Tässä suhteessa katse kääntyy kuitenkin enemmän käräjäoikeuksiin ja summaariseen menettelyyn. Onko summaarinen riita-asian käsittely riittävän tarkkaa, jotta edes viran puolesta huomioon otettavat seikat tulisivat käsittelyssä huomioitua? Kokemuksen mukaan pikavipit ja kulutusluotot kertyvät tietyille ihmisryhmille eikä väitteenvaraisuus ja mahdollisuus summaarisen haastehakemuksen riitauttamiseen ole aina riittävä keino suojata kuluttajaa.

Muut mietintöä koskevat huomiot

Lausunnonantajan muut huomiot työryhmän mietinnöstä, työryhmän varojen kohdentamista koskevasta muistiosta tai oikeusministeriön vapaakuukausia koskevasta muistiosta.

Oikeuspalveluvirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Eiro Samu

